

Crna Gora

Ministarstvo održivog razvoja i turizma

Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije upravljanja hemikalijama 2019-2022. godina, za 2019. godinu

mart 2020.

SADRŽAJ:

Spisak skraćenica	3
REZIME	4
INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU OPERATIVNIH CILJEVA I PRATEĆIH INDIKATORA UČINKA	5
Naziv operativnog cilja 1: Unapređenje regulatornog okvira u oblasti upravljanja hemikalijama kroz dalju harmonizaciju sa propisima EU	6
Operativni cilj 2. Unapređenje implementacije postojećih propisa	7
Operativni cilj 3. Jačanje administrativnih kapaciteta za efikasno vršenje nadležnosti u oblasti hemikalija	8
Operativni cilj 4. Poboljšanje dostupnosti informacija o hemikalijama i podizanje javne svijesti	11
Operativni cilj 5. Unapređenje mjera zaštite i pripremljenosti za slučajeve trovanja i hemijskih udesa	11
Operativni cilj 6. Unapređenje tehnologija u industrijskim postrojenjima i rješavanje pitanja industrijskog otpada i zastarjelih hemikalija	12
Operativni cilj 7. Unapređenje međunarodne i regionalne saradnje i sprovođenje relevantnih konvencija	14
TABELA 1 – TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE	15
PREPORUKE ZA NAREDNE FAZE SPROVOĐENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA	30

Spisak skraćenica:

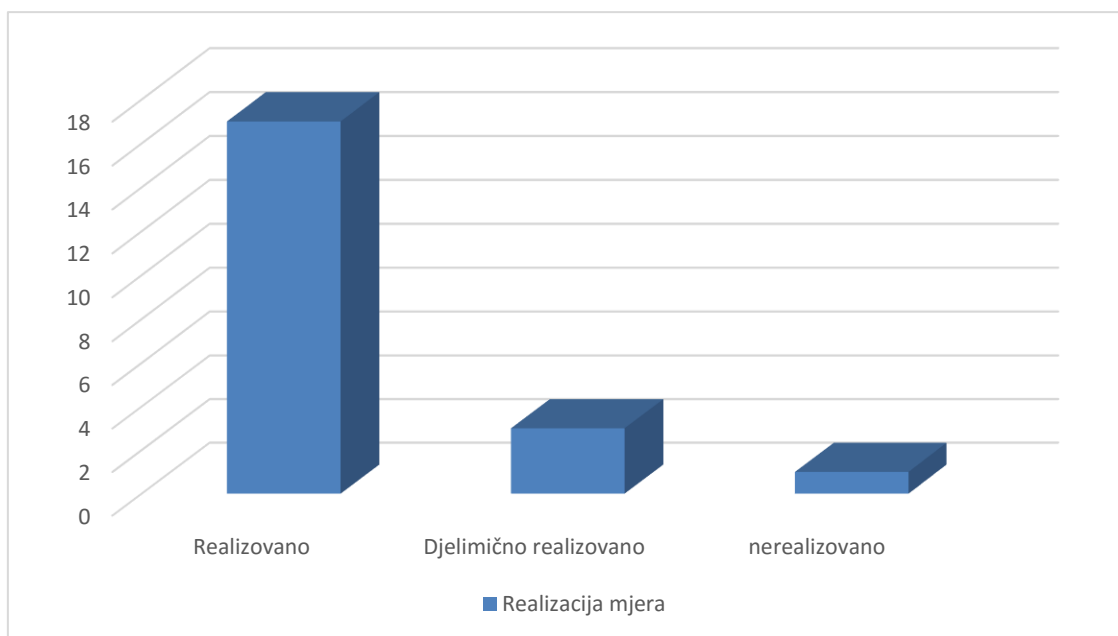
AZPŽS - Agencija za zaštitu prirode i životne sredine;
BPR - Uredba EU br: 528/2012 o biocidnim proizvodima;
CETI – D.O.O. Centar za ekotoksikološka ispitivanja;
CLP - Uredba broj 1272/2008 koja se odnosi na klasifikaciju, označavanje i pakovanje supstanci i smješa;
CPX - Vježba komandnog mjesta (Command Post Exercise);
ECHA – Evropska Agencija za hemikalije;
EU – Evropska unija;
EK - Evropska komisija;
IUCLID – Internacionalna uniformna baza podataka o hemijskim informacijama (International Uniform Chemical Information Database);
IPA - Instrument za pretpristupnu pomoć;
ME - Ministarstvo ekonomije;
MORT - Ministarstvo održivog razvoja i turizma;
MUP - Ministarstvo unutrašnjih poslova;
MRSS - Ministarstvo rada i socijalnog staranja;
NIP- Nacionalni plan implementacije;
PCB – Polihlorovani bifenili;
PIC- Postupak davanja saglasnosti na osnovu prethodnog obavještenja;
PMF-Prirodno matematički fakultet
POPs – Dugotrajne organske zagađujuće supstance;
REACH – Uredba EU br. 1907/2006 o registraciji, evaluaciji, autorizaciji i ograničavanju hemikalija;
SZB – Sredstva za zaštitu bilja;
TAIEX - Kancelarija za tehničku pomoć i razmjenu informacija;
TTE – Štabna vježba (Table Top Exercise);
UIP - Uprava za inspekcijske poslove;
UNDP- Program Ujedinjenih nacija za razvoj;
UBHVFP - Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.

REZIME:

Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije upravljanja hemikalijama 2019-2022. godina, za 2019. godinu ima za cilj da informiše o aktivnostima realizovanim ili predviđenim za realizaciju za vremenski period od januara do decembra 2019. godine, stepenu realizacije i da pruži smjernice za efikasnije sprovođenje u narednim godinama.

U toku analize, za 2019. godinu utvrđeno je da je od predložene 21 mjere realizovano 17, djelimično su realizovane 3 mjere, dok nije realizovana 1 mjera (grafik 1). Drugim riječima, u izvještajnom periodu realizovano je 81% mjera, 14% je djelimično realizovano i 5% je nerealizovano.

Grafik 1: Realizacija mjera u 2019.

Sve aktivnosti planirane u cilju unaprijeđenja zakonodavnog okvira kroz dalju harmonizaciju sa propisima EU u oblasti hemikalija i povezanim oblastima su realizovane, ali s obzirom na kontinuirano prilagođavanje EU propisa tehničkom napretku potrebno je sprovesti aktivnosti dalje harmonizacije domaćeg zakonodavstva sa relevantnim amandmanima na propise EU u pogledu upravljanja hemikalijama, biocidnim proizvodima i sredstvima za zaštitu bilja.

Kako su definisani kontinuirani rokovi za aktivnosti u okviru ispunjenja cilja koji se odnosi na unaprijeđenje implementacije propisa, sve aktivnosti planirane za 2019. jesu realizovane, uz napomenu da je neophodno na internet stranici Agencije za zaštitu prirode i životne sredine obezbijediti uslove za objavljivanje svih relevantnih uputstava i materijala u elektronskom obliku, kako bi isti bili direktno dostupni korisnicima za potrebe daljeg razvoja nacionalnog helpdeska.

U cilju ispunjavanja obaveza definisanih Zakonom o hemikalijama i Zakonom o biocidnim proizvodima u budućem periodu je neophodno uspostavljanje elektronskog Registra hemikalija i biocidnih proizvoda. S tim u vezi razviće se adekvatni IT alati (software i hardware), koji bi omogućili adekvatno čuvanje i statističku obradu dostupnih podataka u prvoj fazi, on-line podnošenje prijave za upis u registar u drugoj fazi, ali i dali podršku za uspostavljanje sigurne veze sa EU bazama podataka u trećoj fazi.

U kontinuitetu se jačaju kapaciteti za procjenu biocidnog proizvoda na osnovu tehničkog dosijea, kao i kapaciteti za procjenu aktivnih supstanci koje zemlje članice treba da obezbijede. S tim u vezi, tokom 2019. započeto je formalizovanje saradnje između AZŽS i eksternih stručnjaka/institucija kroz definisanje Sporazuma o saradnji kojim bi se definisala prava i obaveze u pogledu pružanja stručne pomoći u vezi sa procjenom rizika. Dalje, neophodni su naponi u pogledu jačanja administrativnih kapaciteta, kako u pogledu broja službenika, tako i u pogledu potrebnih stručnih znanja za sprovođenje pravne tekovine na ovom polju. Naime, u budućem periodu MORT i AZPŽS moraju da na poslovima u vezi upravljanja hemikalijama angažuju dovoljno osoblja s odgovarajućim tehničkim znanjem i obukom kako bi postojao kapacitet za obezbjeđivanje djelotvornog sprovođenja pravne tekovine.

Aktivnosti definisane u cilju poboljšanja dostupnosti informacija o hemikalijama i podizanje javne svijesti su u početnim fazama implementacije, imajući u vidu da je nivo saznanja unutar prosječne populacije na relativno niskom nivou. Takođe, nevladine organizacije i udruženja potrošača u Crnoj Gori do sada nijesu imale aktivnosti podizanja javne svijesti o hemikalijama, niti su u svom radu posebno obrađivale temu hemikalija.

Aktivnost uspostavljanja Centra za kontrolu trovanja nije realizovana. Rok definisan Strategijom je pomjeren za 2024, imajući u vidu da je 2019. odobrena ekspertska pomoć Svjetske zdravstvene organizacije i je predviđeno je da se u toku 2020. uradi procjena nacionalnih kapaciteta i Elaborat za uspostavljanje Centra za kontrolu trovanja, u skladu sa potrebama Crne Gore.

Projekat „Sveobuhvatno ekološki prihvatljivo upravljanje PCB otpadom u Crnoj Gori“ realizuje se u kontinuitetu s ciljem unaprijeđenja tehnologije u industrijskim postrojenjima i rješavanja pitanja industrijskog otpada.

Takođe, sve aktivnosti planirane u cilju unaprijeđivanja međunarodne i regionalne saradnje su realizovane u kontinuitetu.

INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU OPERATIVNIH CILJEVA I PRATEĆIH INDIKATORA UČINKA

Nacionalna strategija upravljanja hemikalijama 2019-2022. s Akcionim planom za period 2019-2022. usvojena je u martu 2019. U cilju praćenja ostvarenja ciljeva utvrđenih Strategijom, neophodno je redovno praćenje sprovođenja konkretnih aktivnosti i ispunjenosti rokova i indikatora. Izvještavanje o praćenju sprovođenja vrši se po zavšetku svake kalendarske godine u okviru perioda na koji se odnosi Strategija. U godišnjem izvještaju sumiraju se ostvareni rezultati i daju predlozi za eventualna poboljšanja realizacije u toku sprovođenja Strategije.

Nacionalnom strategijom upravljanja hemikalijama 2019-2022. s Akcionim planom za period 2019-2022. definisani su sljedeći operativni ciljevi:

- **CILJ 1.** Unaprijeđenje regulatornog okvira u oblasti upravljanja hemikalijama kroz dalju harmonizaciju sa propisima EU;
- **CILJ 2.** Unaprijeđenje implementacije postojećih propisa;
- **CILJ 3.** Jačanje administrativnih kapaciteta za efikasno vršenje nadležnosti u oblasti hemikalija;
- **CILJ 4.** Poboljšanje dostupnosti informacija o hemikalijama i podizanje javne svijesti;
- **CILJ 5.** Unaprijeđenje mjera zaštite i pripremljenosti za slučajeve trovanja i hemijskih udesa;

- **CILJ 6.** Unaprijeđenje tehnologija u industrijskim postrojenjima i rješavanje pitanja industrijskog otpada i zastarjelih hemikalija;
- **CILJ 7.** Unaprijeđenje međunarodne i regionalne saradnje i sprovođenje relevantnih konvencija.

Tokom procesa pregovora o pristupanju EU u okviru poglavlja relevantnih za hemikalije, potrebne su ažurirane informacije i dodatna pojašnjenja od organa nadležnih za pojedine oblasti. S tim u vezi, potrebna je priprema adekvatnih izvještaja o harmonizaciji nacionalnih propisa u sektoru hemikalija sa odredbama relevantnih propisa EU. Imajući u vidu navedeno definisana je i aktivnost koja se odnosi na pripremu izvještaja o unaprijeđenju zakonodavnog okvira u oblasti hemikalija.

U Izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore u procesu EU integracija za 2019. navodi se: „Kada je riječ o hemikalijama, crnogorsko zakonodavstvo je djelimično usklađeno s pravnom tekovinom EU. U oktobru 2018. su usvojeni podzakonski akti koji se odnose na način upotrebe, proizvodnju i stavljanje na tržište hemikalija koje predstavljaju rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu u skladu s REACH regulativom. Crna Gora je ratifikovala Minamatsku konvenciju o živi u maju 2019. godine. Nacionalna služba za pomoć (helpdesk) uspostavljena je u maju 2018. godine kao prva kontaktna tačka za pitanja koja se odnose na regulativu o biocidnim proizvodima, kao i na regulative REACH i CLP. Crna Gora je u oktobru 2018. godine dobila status posmatrača u okviru HelpNet-a, evropske mreže nadležne za navedene propise“.

Operativni cilj 1: Unaprijeđenje regulatornog okvira u oblasti upravljanja hemikalijama kroz dalju harmonizaciju sa propisima EU

Indikator operativnog cilja: **Stepen harmonizacije povećan transponovanjem amandmana na relevantne EU propise u nacionalno zakonodavstvo kroz izmjene i dopune postojećih propisa**

- Polazna vrijednost: stepen harmonizacije pojedinačnog propisa u 2018.
- Ciljna vrijednost: povećanje polaznog stepena harmonizacije za najmanje 50%, rok: 2022.

Postignuta vrijednost indikatora/ključne aktivnosti koje su realizovane

U izvještajnom periodu potpuno su realizovane aktivnosti planirane Akcionim planom Strategije koje doprinose ispunjenju navedenog indikatora. Stepen harmonizovanosti nacionalnog zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU je povećan, ali se ne može procentualno izraziti imajući u vidu činjenicu da se EU propisi kontinuirano prilagođavaju tehničkom napretku i da je potrebno sprovesti aktivnosti dalje harmonizacije domaćeg zakonodavstva sa relevantnim amandmanima na propise EU.

Skupština Crne Gore je u martu 2019. donijela Zakon o potvrđivanju Minamatske konvencije o živi ("Sl list CG-Međunarodni ugovori", br. 03/19).

Dalje, na osnovu Zakona o hemikalijama ("Sl. list CG" br. 51/17) donijet je Pravilnik o sadržaju bezbjednosnog lista za hemikalije („Sl. list CG", br. 81/17, 21/19) kojim je u potpunosti preniyet Aneks II REACH Regulative, dok je na osnovu Zakona o biocidnim proizvodima („Sl. list CG", br.

54/16) doneseno šest (6) pravilnika¹. Navedeni pravilnici prenose Regulativu 528/2012 o stavljanju na raspolaganje na tržište i upotrebi biocidnih proizvoda.

Na osnovu Zakona o sredstvima za zaštitu bilja ("Sl. list CG", br. 051/08, 040/11, 018/14) donesena su četiri (4) Programa², četiri (4) pravilnika³, Godišnji plan službenih kontrola za period 01.04.2019-01.04.2020. godine i Izvještaj o sprovođenju Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za 2018. (http://www.ubh.gov.me/biblioteka/sektor_3/izvjestaji/)

Na osnovu Zakona o sredstvima za ishranu bilja ("Sl. list RCG", br. 048/07, Sl. list CG", br. 076/08, 073/10, 040/11, 030/17, 043/18) donesena su dva (2) programa⁴.

Takođe, tokom 2019. doneseni su Pravilnik o utvrđivanju liste eksplozivnih materija koje se mogu stavlјati u promet („Sl. list CG“, br. 47/19) i Nacionalni plan za zaštitu i spašavanje od tehničko tehnoloških nesreća, a izrađen je i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prevozu opasnih materija koji je u proceduri usvajanja, čime se dodatno ojačao sistem zaštite i spašavanja.

Operativni cilj 2. Unaprijeđenje implementacije postojećih propisa

Utvrđena su dva indikatora učinka koja se odnose na unaprijeđenje implementacije postojećih propisa, a to su:

- **IT alati za efikasno vođenje Registra hemikalija (i registra biocidnih proizvoda kao sastavnog dijela), kao i statističku obradu podataka funkcionalni;**
 - Polazna vrijednost: registar se vodi u MS Excel koji nije povezan sa drugim informacionim sistemima.
 - Ciljna vrijednost: softversko rješenje posebno prilagođeno potrebama vođenja Registra hemikalija, podržano odgovarajućim hardverom, rok: 2021.
- **Dostupnost informacija preko Help deska poboljšana:**
 - Polazna vrijednost: informacije sa help deska dostupne na zahtjev korisnika upućen e-mailom ili telefonom
 - Ciljna vrednost: help desk web stranica sa informacijama, uputstvima i odgovorima na česta pitanja dostupna na web sajtu AZPŽS, rok: 2020.

¹ Pravilnik o listama aktivnih supstanci koje su dozvoljene za upotrebu u biocidnim proizvodima i biocidnim proizvodima manjeg rizika („Sl. list CG“, broj 16/19), Pravilnik o uslovima za stavljanje biocidnih proizvoda u promet i upotrebu („Sl. list CG“, broj 33/19), Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra biocidnih proizvoda („Sl. list CG“, br. 62/16, 52/19), Pravilnik o vrstama biocidnih proizvoda („Sl. list CG“, br. 66/16, 52/19), Pravilnik o načinu procjene rizika biocidnih proizvoda („Sl. list CG“, br. 62/16, 60/19), Pravilnik o sadržaju tehničkog dosijea i osnovnim podacima o biocidu („Sl. list CG“, br. 005/17, 019/18, 068/19).

² Program fitosanitarnih mjera za 2019. („Sl. list CG“, br. 10/19), Program monitoringa post-registracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja za 2019. („Sl. list CG“ br.10/19), Program monitoringa uticaja upotrebe pesticida na životnu sredinu za 2019. („Sl. list CG“ br.8/19), Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2019. („Sl. list CG“ br.10/19).

³ Pravilnik o sadržaju liste aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja („Sl. list CG“ br. 12/19), Lista aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2019. („Sl. list CG“ br.15/19), Pravilnik o izmjeni Pravilnika o maksimalnom nivou rezidua sredstava za zaštitu bilja na ili u bilju, biljnim proizvodima, hrani ili hrani za životinje („Sl. list CG“ br. 34/19), Pravilnik o bližim uslovima postupanja sa zalihama sredstava za zaštitu bilja u slučaju ukidanja rješenja o registraciji sredstava za zaštitu bilja („Sl. list CG“, br. 68/19).

⁴ Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla za 2019. („Sl. list CG“ br. 10/19), Program monitoringa karakteristika sredstava za ishranu bilja za 2019. („Sl. list CG“ br. 10/19).

Postignuta vrijednost indikatora/ključne aktivnosti koje su realizovane

Uspostavljanjem helpdesk – službe za pomoć koja pruža podršku proizvođačima, uvoznici, daljim korisnicima i drugim zainteresovanim licima u pogledu obaveza propisanih: BPR, REACH i CLP regulativana značajno je ostvaren napredak (help-desk@epa.org.me) u dijelu ispunjenja drugog indikatora. U cilju unaprijeđenja rada Nacionalnog helpdeska tokom 2019. pripremljen je flajer *Helpdesk* u kojem su date kratke informacije čime se nacionalni helpdesk bavi, kao i navedeni zakoni i pravilnici na osnovu kojih se izdaju dozvole za slobodan promet hemikalija i biocidnih proizvoda. Flajer se nalazi na sajtu AZPŽS <https://epa.org.me/wp-content/uploads/2019/10/HelpDesk.pdf>. Takođe, pripremljena je brošura *Crna Gora i propisi EU u oblasti upravljanja hemikalijama i biocidnim proizvodima* <https://epa.org.me/wp-content/uploads/2019/11/Crna-Gora-i-propis-EU-a-u-oblasti-upravljanja-hemikalijama-i-biocid.proizvodima.pdf>.

Nacionalni registar hemikalija se vodi u formi baze podataka. Smješe ili proizvodi koje se proizvode ili stavljaju na tržište u ukupnim količinama preko 1t godišnje (u kalendarskoj godini) se upisuju u registar. *U 2019. godini upisano je 40 preduzeća*. Registar biocidnih proizvoda nije još uspostavljen, jer se biocidni proizvodi upisuju u Privremenu listu biocidnih proizvoda. Zakonom o biocidnim proizvodima je predviđeno da se biocid za koji je izdata dozvola upisuje se u registar biocida koji je sastavni dio Registra hemikalija.

Izazovi u ostvarivanju operativnog cilja

U budućem periodu neophodno je obezbijediti uslove da se na internet stranici AZPŽS objavljuju sva relevantna uputstva i materijali u elektronskom obliku, kako bi isti bili direktno dostupni korisnicima.

U cilju ispunjavanja obaveza definisanih Zakonom o hemikalijama neophodno je uspostavljanje elektronskog Registra hemikalija, odnosno razvijanje adekvatnih IT alata (softvera i hardwara), koji bi omogućili adekvatno čuvanje i statističku obradu dostupnih podataka u prvoj fazi, on-line podnošenje prijave za upis u registar u drugoj fazi, ali i dali podršku za uspostavljanje sigurne veze sa EU bazama podataka u trećoj fazi. *S tim u vezi, ova aktivnost treba da se sprovede u okviru relevantnog IPA projekta, a sve u cilju da elektronski Registar hemikalija postane operativan najkasnije do kraja 2021.* U skladu sa Zakonom o biocidnim proizvodima potrebno je uspostaviti Registar biocidnih podataka na osnovu podataka iz dozvole. Registar treba da bude sastavni dio Registra hemikalija i da se vodi u elektronskoj formi, te u tom smislu prilikom razvijanja IT alata za Registar hemikalija treba imati u vidu i potrebu uključivanja relevantnih podataka o biocidnim proizvodima.

Operativni cilj 3. Jačanje administrativnih kapaciteta za efikasno vršenje nadležnosti u oblasti hemikalija

Ovim operativnim ciljem definisana su tri indikatora učinka:

1) Povećan broj zaposlenih na poslovima upravljanja hemikalijama

- Polazna vrijednost: MORT 1, AZPŽS 3
- Ciljna vrijednost: MORT 4, AZPŽS 7, rok: 2022.

2) Službenici nadležnih organa i eksterni stručnjaci iz naučno-istraživačkih ustanova obučeni za poslove koji uključuju procjenu rizika od hemikalija i biocidnih proizvoda

- Polazna vrijednost: nema osoblja/stručnjaka sa specifičnim obukama u pogledu procjene rizika
- Ciljna vrijednost: 15 učesnika iz Crne Gore pohađalo obuke u pogledu procjene rizika, rok: 2021.

3) Predstavници Crne Gore učestvuju u radu tijela ECHA u svojstvu posmatrača

- Polazna vrijednost: nema predstavnika Crne Gore koji učestvuju u radu ECHA tijela CARACAL i Help NET
- Ciljna vrijednost: 2 predstavnika Crne Gore učestvuju na sastancima CARACAL i Help NET-a u svojstvu posmatrača, rok: 2020

Postignuta vrijednost indikatora/ključne aktivnosti koje su realizovane

U cilju ispunjenja indikatora učinka kojim je definisano da službenici nadležnih organa i eksterni stručnjaci iz naučno-istraživačkih ustanova moraju da se obuče za poslove koji, između ostalog, uključuju procjenu rizika od hemikalija i biocidnih proizvoda tokom 2019 godine, realizovan je veliki broj aktivnosti.

Izgradnja kapaciteta za učešće u radu tijela Evropske agencije za hemikalije (ECHA) se nastavlja u okviru IPA projekta *Pripremne mjere za upravljanje hemikalijama za zemlje kandidate i potencijalne kandidate*, koji realizuje ECHA. U okviru navedenog projekta tokom 2019. realizovano je sljedeće:

- Predstavnici AZPŽS (3 službenika) prisustvovali su sastanku *HelpNeta* (Crna Gora sa statusom posmatrača) u aprilu 2019. godine, u Evropskoj Agenciji za hemikalije;
- Za predstavnike AZPŽS (1 službenik) i UIP (1 službenik) organizovana je *Studijska posjeta Helpdesku*, maj 2019;
- Predstavnici AZPŽS (1 službenik) i UIP (1 službenik) učestvovali su na *Konferenciji o bezbjednim hemiklijama*, maj 2019;
- Predstavnici AZPŽS i UIP⁵ učestvovali su na *Hemijskom forumu* (maj 2019. Evropska Agencija za hemikalije);
- Predstavnici AZPŽS i UIP⁶ učestvovali su na *Konferenciji dana biocida* i sastanku na kojem su razmatrane buduće aktivnosti u sklopu navedenog projekta (oktobar 2019, Evropska Agencija za hemikalije).

Edukacija o procjeni opasnosti hemikalija i komunikaciji opasnosti putem etikete i bezbjednosnog lista održana je u martu 2019. na temu *Klasifikacija, označavanje i pakovanje hemikalija u skladu sa Regulativom (EZ) br. 1272/2008 o klasifikaciji, označavanju i pakovanju supstanci i smješa* u saradnji sa TAIEK kancelarijom. Na navedenoj radionici osim predstavnika nadležnih institucija (10 predstavnika) učestvovali su u predstvanici privrednog sektora (15 uvoznika hemikalija).

Edukacije o procjeni rizika od hemikalija i biocidnih proizvoda, održane su u okviru projekta „Jačanje kapaciteta za ubrzanje procesa pregovaranja sa EU“, koji je finansiralo Ministarstvo vanjskih poslova Norveške, a sprovodio UNDP u Crnoj Gori u saradnji sa Kancelarijom za evropske integracije: *Procjena rizika od hemikalija i biocidnih proizvoda–toksikologija i adekvatno vršenje kontrole nad uvozom proizvoda koji sadrže živu*. Na navedenim radionicama obučeno je 7 predstavnika nadležnih organa (MORT, AZPŽS, UIP, UC, IJZ, CETI).

⁵ Po jedan službenik iz obje institucije

⁶ Po jedan službenik iz obje institucije

U junu 2019. održana je TAIEX ekspertska misija u cilju efikasnijeg uspostavljanja Registra hemikalija, rad i vježba na IUCLID-u, u organizaciji TAIEX-a, na kojoj su učestvovali predstavnici AZPŽS (3 predstavnika) i UIP (2 predstavnika).

Takođe, tokom 2019. radilo se na definisanju teksta Memoranduma o saradnji između AZPŽS, MORT-a, MZ-a, PMF-a (smjer Biologija i Hemija), Metalurško-tehnološkog fakulteta, IJZ, CETI i UBHVFP. Imenovane su osobe iz svih insitucija koje će učestvovati u izradi Memoranduma o saradnji, kao i daljim aktivnostim vezanim za biocidne proizvode. Ovaj memorandum ima za cilj da se osigura nesmetana implementacija preuzete pravne tekovine na planu bezbjednog upravljanja hemikalijama i biocidnim proizvodima, kroz:

- stručnu procjenu podataka iz rezimea dosijea biocidnih proizvoda za dozvole izdate u državi članici EU i priprema stručnog mišljenja;
- procjenu tehničkog dosijea biocida prilikom izdavanja dozvole radi procjene rizika i utvrđivanja njegovog uticaja na zdravlje ljudi, životinja i životnu sredinu, mogućih uticaja na ciljane organizme, njegove efikasnosti i rizika prilikom upotrebe;
- procjenu aktivnih supstanci u biocidnom proizvodu;
- procjenu opasnosti hemikalija (klasifikacija, označavanje i pakovanje) i komunikacije opasnosti putem etikete i bezbjednosnog lista;
- procjenu rizika hemikalija i biocidnih proizvoda, u zavisnosti da li se procjenjuje rizik na osnovu fizičko-hemijskih svojstava ili svojstava koja utiču na zdravlje ljudi ili životnu sredinu, ili procjena efikasnosti biocidnog proizvoda; evaluaciju supstanci u skladu sa REACH Regulativom;
- izradu i dostavljanje dosijea za identifikaciju supstanci koje izazivaju visoku zabrinutost; edukaciju i informisanje ciljnih grupa i profesionalnih korisnika o zaštiti životne sredine, njihovom uticaju po zdravlje, kao i o opasnostima i rizicima od hemikalija iz posebnih kategorija opasnosti (mutagenih, kancerogenih, samozapaljivih i eksplozivnih supstanci) i biocidnih proizvoda.

Izazovi u ostvarivanju operativnog cilja

Potrebna su jačanja administrativnih kapaciteta, kako u pogledu broja službenika, tako i u pogledu potrebnih stručnih znanja za sprovođenje pravne tekovine na ovom polju.

U MORT-u nije došlo do povećanja broja zaposlenih koji se bave poslovima upravljanja hemikalijama. U AZPŽS (Sektor za izdavanje dozvola i saglasnosti) (polazna vrijednost bila 3 zaposlena) trenutno su zaposlena 2 službenika na poslovima upravljanja hemikalijama i biocidnim proizvodima, budući jer je u novembru 2019. došlo do smanjenja broja zaposlenih i to mjesto bi trebalo što prije popuniti.

Na poslovima upravljanja hemikalijama u UIP–Odsjek za ekološku inspekciju zaposleno je 8 ekoloških inspektora i glavni inspektor, od čega 7 inspektora vrši nadzor iz oblasti zaštite životne sredine. Novom sistematizacijom UIP-a predviđeno je zapošljavanje još 5 inspektora u Odsjeku za ekološku inspekciju, za sve oblasti.

Identifikovana je potreba za daljom izgradnjom kapaciteta kako bi predstavnici Crne Gore uspješno učestvovali u radu ECHA-e i drugih stručnih tijela, kao što su ekspertske grupe. U tom pogledu, predstavnici nadležnih organa treba da nadgrade svoja znanja i iskustvo u pogledu funkcionisanja organa i tijela ECHA kroz učešće na sastanacima CARACAL i Help Net, kako bi se adekvatno pripremili za izvršavanje obaveza propisanih REACH i BPR i pratećih EU regulativa, koje će u punom obimu nastupiti kada Crna Gora postane članica EU.

Operativni cilj 4. Poboljšanje dostupnosti informacija o hemikalijama i podizanje javne svijesti

U cilju ispunjenja navedenog cilja definisana su dva indikatora učinka:

1) Podaci o hemikalijama dostupni na internet portalu EIS

- Polazna vrijednost: nema podataka o hemikalijama u EIS;
- Ciljna vrijednost: podsekcija o hemikalijama uključena u EIS, rok: 2022.

2) Aktivnosti na podizanju javne svijesti o hemikalijama sprovedene uz učešće NVO i udruženja potrošača

- Polazna vrijednost: nema NVO i udruženja potrošača čije su aktivnosti usmjerene na podizanje javne svijesti o hemikalijama;
- Ciljna vrijednost: najmanje 1 NVO i 1 udruženje potrošača uključeni u aktivnosti usmjerene na podizanje javne svijesti o hemikalijama, rok: 2022.

Postignuta vrijednost indikatora/ključne aktivnosti koje su realizovane

Prikupljanje i objavljivanje podataka o hemikalijama i biocidnim proizvodima obuhvaćeno je Informacijom o stanju životne sredine, koja se objavljuje na sajtu AZPŽS, za prethodnu godinu (<https://epa.org.me/wp-content/uploads/2019/08/Informacija-o-stanju-zivotne-sredine-2018.pdf>).

U cilju podizanja svijesti o hemikalijama i načinima za minimizaciju njihovih štetnih efekata po zdravlje ljudi i životnu sredinu AZPŽS se 2019. po prvi put, pridružila akciji koju organizuje Globalna alijansa za eliminaciju boja koje sadrže olovo, povodom međunarodne sedmice prevencije trovanja olovom, koja se održavala u periodu 20-26.10.2019. <https://epa.org.me/2019/10/18/20-26-oktobar-medunarodna-sedmica-prevencije-trovanja-olovom/>

Izazovi u ostvarivanju operativnog cilja

Opšti nivo društvene svijesti o bezbjednoj upotrebi hemikalija i rizicima koje one predstavljaju, potrebno je dalje unapređivati u Crnoj Gori. Radi zaštite zdravlja ljudi i životne sredine, veoma je važno podići svijest o mogućem štetnom uticaju hemikalija na zdravlje ljudi i životnu sredinu, s posebnim osvrtom na hemikalije koje se upotrebljavaju u domaćinstvu. S tim u vezi, jako je bitno da potrošači znaju gdje mogu naći informaciju o opasnostima hemikalije koju koriste i o mjerama za njeno bezbjedno korišćenje. U podizanju svijesti potrošača i opšte javnosti, s akcentom na posebno osjetljive grupe, veliku ulogu imaju NVO-i. Imajući u vidu navedeno 2019. odobrena je *Sektorska analiza za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz Budžeta Crne Gore u 2020.* među kojima je planiran i projekat sprovođenja edukativne kampanje sa ciljem bezbjednog upravljanja hemikalijama, koja će se realizovati tokom 2020.

Operativni cilj 5. Unaprijeđenje mjera zaštite i pripremljenosti za slučajeve trovanja i hemijskih udesa

Indikator učinka: Uspostavljen Centar za kontrolu trovanja

- Polazna vrijednost: nema ustanove koja obavlja poslove Centra za kontrolu trovanja u Crnoj Gori
- Ciljna vrijednost: Centar za kontrolu trovanja uspostavljen u okviru jedne od zdravstvenih ustanova u CG, sprovedene dodatne obuke postojećeg kadra i potrebne specijalizacije, kao i nabavka opreme kako bi navedeni centar funkcionisao kao zasebna cjelina, rok 2020.

Postignuta vrijednost indikatora/ključne aktivnosti koje su realizovane

Uz pomoć Kancelarije Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) za Crnu Goru, Ministarstvo zdravlja je dobilo ekspertsku podršku SZO za *procjenu kapaciteta i izradu elaborata za uspostavljanje Centra za kontrolu trovanja*. U toku 2019. godine urađen je Instrument za procjenu namjerno izazvanih bioloških i hemijskih događaja u saradnji sa predstavnicima relevantnih institucija i poslat na verifikaciju ekspertima SZO.

U maju 2019. održana je zajednička eksterna evaluacija nacionalnih kapaciteta JEE (Joint External Evaluation) za pripremljenost i odgovor zemlje u slučaju događaja koji predstavljaju potencijalnu prijetnju za javno zdravlje na globalnom nivou, bez obzira na tip i vrstu hazarda od strane eksperata SZO, a u koordinaciji sa: MZ, MUP i IJZ. Tokom evaluacije tim eksperata je detaljno sagledao pripremljenost Crne Gore u slučaju hemijskih udesa. Konstatovani su kapaciteti zemlje za pripremljenost, odgovor i najbolje prakse, kao i oblasti koje je potrebno jačati.

Izazovi u ostvarivanju operativnog cilja

Budući Centar za kontrolu trovanja treba da ima osoblje specijalizovano u oblasti urgentne medicine i/ili toksikologije obučeno za rad u ovakvom centru, potrebne baze podataka o adekvatnom tretmanu i antidotima, sredstva za reagovanje u slučaju trovanja, kao i da ima adekvatne komunikacione veze sa svim relevantnim zdravstvenim ustanovama. Takođe, imajući u vidu da je IJZ zadužen za vođenje evidencija i zdravstveno-statističkih podataka, potrebno je uspostaviti blisku saradnju budućeg Centra za kontrolu trovanja sa ovim institutom radi efikasne i detaljne razmjene podataka u vezi sa trovanjima. Pored toga, budući centar treba da ima komunikaciju sa AZPŽS, ali i UBHVFP, radi efikasne razmjene informacija o potencijalnim hemijskim agensima koji mogu uzrokovati trovanje (hemikalijama, biocidnim proizvodima i sredstvima za zaštitu bilja) na tržištu Crne Gore, kao i o preventivnim mjerama koje treba preduzeti radi sprječavanja trovanja. U cilju njegovog nesmetanog rada neophodno je nabaviti i instalirati tehničku opremu i organizovati adekvatne obuke za osoblje ovog centra. Takođe, preporučuje se korišćenje Uputstva za kontrolu trovanja koje je u okviru Internacionalnog programa za hemijsku bezbjednost izradila Svjetska zdravstvena organizacija (WHO), kao i novi Aneks VIII CLP regulative u pogledu harmonizovanog pristupa prikupljanju informacija u vezi sa kontrolom trovanja, kojem Crna Gora kao buduća članica EU takođe treba da se prilagodi.

Operativni cilj 6. Unaprijeđenje tehnologija u industrijskim postrojenjima i rješavanje pitanja industrijskog otpada i zastarjelih hemikalija

Indikator učinka: Trajno zbrinjavanje otpada koji sadrži PCB

- Polazna vrijednost: oko 700 tona opreme i otpada koji sadrži PCB se nalazi u CG

- Ciljna vrijednost: identifikovane količine otpada koji sadrži PCB izvezene iz Crne Gore radi trajnog zbrinjavanja, rok: 2022

Postignuta vrijednost indikatora/ključne aktivnosti koje su realizovane

Projekat „Sveobuhvatno ekološki prihvatljivo upravljanje PCB otpadom u Crnoj Gori“ ima za cilj da riješi problem PCB otpada u Crnoj Gori, u skladu sa rokovima datim u nacionalnom zakonodavstvu, kao i u Stokholmskoj konvenciji. Tokom 2019. realizovane su i sljedeće projektne aktivnosti:

- Nastavljen rad na inventaru PCB i završeno testiranje 95% potencijalno kontaminirane opreme;
- U skladu sa podacima iz inventara ažuriran Nacionalni plan upravljanja PCB-ijem;
- Organizovana radionica gdje je Nacionalni plan upravljanja PCB-ijem predstavljen svim relevantnim partnerima na projektu;
- Izvezeno u Francusku (spalionica Tredi) i uništeno 248 tona PCB otpada i opreme koja je sadržala PCB;
- Urađena analiza lokacije oko skladišta u UNIPROM KAP-u gdje je PCB bio uskladišten, kao i procjena rizika koji ta lokacija predstavlja, date smjernice za rješavanje identifikovanog problema.

Slika 1. Pakovanje PCB ulja u Polotropous-u

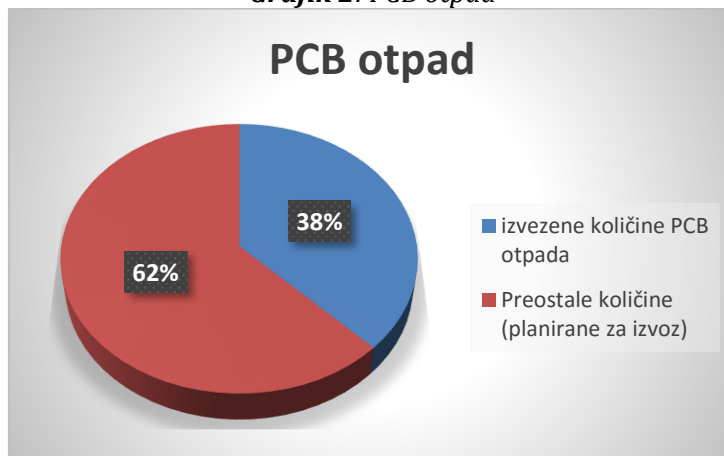

Planirane aktivnosti za 2020. su:

- Organizovanje obuke na temu „Procjena kontaminiranih lokacija i evaluacija analize rizika“;
- Finalizacija studije o rodnoj dimenziji uticaja PCB-ija u Crnoj Gori;
- Rekonstrukcija jednog skladišnog objekta;
- Priprema dokumentacije i objava tendera za drugi izvoz PCB otpada;
- Priprema dokumentacije i objava tendera za usluge dekontaminacije PCB opreme;
- Finalizacija inventara PCB-ija;
- Informisanje javnosti o aktivnostima na projektu;

Identifikovano je ukupno 660 t PCB ulja, opreme i otpada. Tokom 2019. izvezeno je 248 t, preostalo je još 412 t, čiji izvoz je planiran za 2021. godinu. Od preostalih 412t, dio opreme će se dekontaminirati (oko 100 t).

Grafik 2: PCB otpad

Operativni cilj 7. Unaprijeđenje međunarodne i regionalne saradnje i sprovođenje relevantnih konvencija

Indikator učinka: Zakon o ratifikaciji Minamata konvencije usvojen

- Polazna vrijednost: Minamata konvencija potpisana 2014.
- Ciljna vrijednost: Donesen Zakon o ratifikaciji Minamatske konvencije, rok: 2019.

Postignuta vrijednost indikatora/ključne aktivnosti koje su realizovane

Ratifikacija Minamatske konvencije o živi (Zakon o potvrđivanju Minamatske konvencije o živi ("Sl list CG - Međunarodni ugovori", br. 3/19)) je korak naprijed u borbi protiv zagađenja živom. Shvatajući zdravlje svojih građana vrlo ozbiljno, Crna Gora učestvuje u međunarodnim naporima za ograničenje emisija u vazduh i ispuštanja žive u vode i zemljište. Na nacionalnom nivou se sprovode mjere za rješavanje problema smanjivanjem emisija i upotrebe žive, ali da bi u potpunosti zaštitili svoje građane potrebno je djelovati globalno, jer je izloženost živi u velikoj mjeri uzrokovana emisijama nastalim u drugim dijelovima svijeta. Stoga je Crna Gora aktivno podržavala međunarodne pregovore o globalnom sporazumu o živi, potpisala i ratifikovala Minamatsku konvenciju o živi i aktivno će je implementirati u budućem periodu.

Predstavница Crne Gore učestvovala je u periodu 25-29.11.2019. na III sastanku strana ugovornica Minamata Konvencije o živi u Ženevi (Švajcarska), na kojem su, između ostalog, razmotreni rezultati utvrđenog međusesijskog rada i usvojene odluke koje će doprinijeti daljem unaprijeđenju rada.

TABELA 1 – TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE

Strateški cilj: Izgradnja sistema upravljanja hemikalijama koji obezbjeđuje visok nivo zaštite zdravlja ljudi i životne sredine, kao i poboljšanje slobodnog prometa sa državama EU i drugim državama uz podsticanje konkurentnosti crnogorske privrede kroz uvođenje bezbjednijih hemikalija i tehnoloških procesa.										
Operativni cilj 1: Unaprijeđenje zakonodavnog okvira kroz dalju harmonizaciju sa propisima EU u oblasti hemikalija i povezanim oblastima										
Indikator učinka 1: Stepen harmonizacije povećan transponovanjem amandmana na relevantne EU propise u nacionalno zakonodavstvo kroz izmjene i dopune postojećih propisa										
Polazna vrijednost: stepen harmonizacije pojedinačnog propisa		Prelazna vrijednost: povećanje polaznog stepena harmonizacije za najmanje 10%			Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta			Ciljna vrijednost: povećanje polaznog stepena harmonizacije za najmanje 50%		
Aktivnost	Indikator rezultata	Odgovorna institucija	Datum početka sprovođenja	Status realizacije	Planirani datum završetka	Novi rok za realizaciju (s obrazloženjem)	Planirana sredstva	Realizovana sredstva	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
Aktivnost 1.1.Izmjene i dopune propisa o biocidnim proizvodima, uključujući i ažuriranje liste aktivnih supstanci dozvoljenih u biocidnom proizvodu	Usvojene izmjene i dopune propisa	MORT	2019-kontinuirano	REALIZOVANO	2019		0.00€	0.00€	Redovna aktivnost	Na dvogodišnjem nivou vršiti dopune liste i u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom razmotri mogućnost pozivanja na EU propise
Aktivnost 1.2.Izmjene i dopune propisa o sredstvima za zaštitu bilja, uključujući i ažuriranje liste aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u	Usvojene izmjene i dopune propisa	MRRR	2019-kontinuirano	REALIZOVANO	2019		0.00€	0.00€	Redovna aktivnost	

sredstvima za zaštitu bilja										
Aktivnost 1.9.Priprema izvještaja o unaprijeđenju zakonodavnog okvira u oblasti hemikalija	Izveštaj o daljoj harmonizaciji propisa u oblasti hemikalija	MORT	kontinuirano	REALIZOVANO			0.00€	0.00€	Redovna aktivnost	
Operativni cilj 2: Unapređenje implementacije postojećih propisa										
Indikator učinka 1: IT alati za efikasno vođenje Registra hemikalija (i registra biocidnih proizvoda kao sastavnog dijela), kao i statističku obradu podataka funkcionalni										
Polazna vrijednost: Registar se vodi u MS Excel koji nije povezan sa drugim informacionim sistemima		Prelazna vrijednost: Nije došlo do napretka			Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta			Ciljna vrijednost: Softversko rješenje posebno prilagođeno potrebama vođenja Registra hemikalija, podržano odgovarajućim hardverom		
Aktivnost	Indikator rezultata	odgovor na institucija	Datum početka sprovođenja	Status realizacije	Planiran i datum završetka	Novi rok za realizaciju (s obrazloženjem)	Planirana sredstva	Realizovana sredstva	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
Aktivnost 2.4.Sprovođenje propisanih administrativnih postupaka	730 dozvola i saglasnosti, od kojih je 14 predmeta prenijeto u 2020. Shodno odredbama Zakona o hemikalijama izdato je 467 dozvola za slobodan promet (uvoz) opasnih hemikalija; 47 PIC saglasnosti; 40 Rješenja za	AZPŽS	kontinuirano	REALIZOVANO			0.00€	0.00€	Redovna aktivnost	

	upis preduzeća u Registar hemikalija; 9 zahtjeva za uvoz hemikalija je odbijeno. Na osnovu Zakon o biocidnim proizvodima izdato je: 138 rješenja o upis u Privremenu listu biocidnih proizvoda; 13 rješenja za obavljanje djelatnosti prometa, upotrebe i skladištenja biocida; 2 zahtjeva su odbijena.									
Aktivnost 2.5. Formiranje Komisije za procjenu biocida na osnovu tehničkog dosijea	Odluka o formiranju Komisije usvojena	AZPŽS	Kada bude podnesen zahtjev	REALIZOVANO ⁷			4.000€	0.00€	Aktivnost pokrivena iz budžeta u slučaju da bude podnesen zahtjev	
Aktivnost 2.6. Sprovođenje inspekcijeskog nadzora nad primjenom propisa o	Ekološka inspekcija je u skladu sa Zakonom o hemikalijama izvršila 178	UIP, UBHVFP	Kontinuirano	REALIZOVANO			0.00€	0.00€	Redovna aktivnost	Vezano za sprovođenje inspekcijeskog nadzora nad primjenom Zakona o

⁷ Nijedan zahtjev nije podnesen

hemikalijama i biocidnim proizvodima	nadzora, donijela 37 rješenja, podnijela 4 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka (2 zbog neizvršenja rješenja, 1 jer se korisnik hemikalije nije upisao u registar hemikalija kod Agencije i 1 iz razloga što korisnik hemikalije nije vodio evidenciju o hemikalijama). Sanitarni inspektori izvršili su 716 pregleda pošiljki pri uvozu hemikalija i biocida u količini od 2 969 598 kg. ⁸ Kako je članom 53 Zakona o zaštiti i zdravlju na radu nepravilnost da poslodavac nije									biocidnim proizvodima, fitosanitarna i veterinarska inspekcija imaju nadležnosti u skladu sa čl. 50, 52 i 53, ali se u sprovođenju nadzora javljaju poteškoće koje bi trebalo otkloniti od usklađivanja sa integrisanom carinskom tarifom Crne Gore (TARICG).
--------------------------------------	---	--	--	--	--	--	--	--	--	---

⁸ Ukupnoj pregledanoj količini je odobren uvoz i promet. Sanitarni inspektori su pri uvozu vršili preglede sredstava za održavanje čistoće u domaćinstvu i detergenata i prilikom ovih pregleda nijesu utvrđene nepravilnosti, a uzet je 51 uzorak za laboratorijsko ispitivanje i svi ispitivani uzorci su bili zdravstveno ispravni (pregledano 15 047 857kg). Tokom 2019, izvršeno je 695 inspekcijskih pregleda u cilju utvrđivanja primjene Uredbe o zabranjenim odnosno dozvoljenim načinima upotrebe, proizvodnje i stavljanja na tržište hemikalija koje predstavljaju neprihvatljiv rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu ("Sl. list CG", broj 070/18) i to: 11 pregleda objekata u kojima je vršena kontrola 51 vrste proizvoda (premazi-boje i lakovi) i nijesu utvrđene nepravilnosti, i 680 pregleda objekata u proaktivnom i reaktivnom nadzoru nad igračkama (traženo 118 vrsta igračaka na tržištu (prisustvo ftalata) - Rapex obavještenja, obavještenja Regionalne mreže i Pojačani nadzor i nijesu pronađeni traženi proizvodi na tržištu. Inspektori su uzeli za laboratorijska ispitivanja 59 vrsta igračaka na prisustvo ftalata koje su pokazale da je 21 uzorak bio neispravan. Subjekti nadzora (uvoznici, distributeri i trgovci) su obaviješteni o rezultatima ispitivanja i dobrovoljno su preduzeli mjere neodložnog spriječavanja dalje distribucije nebezbednih igračaka, kao i mjere trajnog povlačenja iz prometa i opoziva od potrošača, kao i dobrovoljne mjere uništenja igračaka i to za 37 vrsta igračaka u količini od 651 komad. Postupajući po inicijativi izvršena su 4 inspekcijska pregleda, utvrđena nepravilnost (upotreba premaza suprotno Uredbi) i podniet 1 Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka.

	vršio ispitivanja uslova radne sredine (pored ostalog i na prisustvo hemijskih materija) je utvrđena u 47 slučajeva, a nakon preduzetih mjera od strane inspektora rada za oblast zaštite i zdravlja na radu, iste su otklonjene na način da su tehničko tehnološkim rješenjima granične vrijednosti izloženosti (GVI) i kratkotrajne granične vrijednosti izloženosti (KGVI) svedene u propisane vrijednosti ili su zaposlenim nabavljena i izdata na upotrebu propisana sredstva i oprema lične zaštite na radu.									
Aktivnost 2.7.Sprovođenje propisa o	Broj izdatih akata u upravnim postupcima;	UBHVFP, MRPP	Kontinuirano	REALIZOVANO			0.00€	0.00€	Redovna aktivnost	

sredstvima za zaštitu bilja i dalje unapređenje održive upotrebe sredstava za zaštitu bilja	Broj održanih seminara ⁹									
---	-------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

⁹ Sprovođenje propisa o sredstvima za zaštitu bilja i dalje unapređenje održive upotrebe sredstava za zaštitu bilja ogleda se u realizaciji Programa fitosanitarnih mjera za 2019. godinu i Programa praćenja sredstava za zaštitu bilja i njihovih rezidua i sredstava za ishranu bilja. Intenzivirane su administrativne procedure vezane za priznavanje registracije sredstava za zaštitu bilja i otpočeo proces registracije po principu priznavanja registracije sredstava za zaštitu bilja. Komisija za sredstva za zaštitu bilja je uspostavljena čime je započeo postupak registracije sredstava za zaštitu bilja u Crnoj Gori. Na prvoj sjednici Komisije usvojen je dnevni red i poslovnik o radu i razmatrane su prijave za priznavanje registracije za 15 preparata. Do sada je registrovano 6 preparata sa odloženim datumom primjene. U sklopu monitoringa prometa sredstava za zaštitu bilja vršena je kontrola objekata za promet sredstava za zaštitu bilja, u sklopu službenih kontrola i pripremljena kontrolna lista za reviziju objekata. Takođe, ažuriran je registar objekata za promet sredstava za zaštitu bilja i registar odgovornih lica za promet sredstava za zaštitu bilja. U cilju realizacije specijalističkih kurseva, a u skladu sa Nacionalnim planom za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja ukupno, obučeno je 547 profesionalnih korisnika sredstava za zaštitu bilja koji su dobili potrebne brosure, a nakon provjere znanja i uspješno položenih testova uručeni su im sertifikati i legitimacije. Preko ovlaštenih institucija realizovan je program specijalističkog kursa za lica odgovorna za promet sredstava za zaštitu bilja i izdato je ukupno 56 sertifikata, štampano i podijeljeno 56 legitimacija za promet sredstava za zaštitu bilja. Za upotrebu sredstava za zaštitu bilja mogu se koristiti samo uređaji koji garantuju sigurnu upotrebu sredstava za zaštitu bilja i koje prati sertifikat proizvođača, koja su u tehnički ispravnom stanju. Vlasnik uređaja za upotrebu sredstava za zaštitu bilja dužan je da uređaje drži u tehnički ispravnom stanju. Radi pravilne primjene sredstava za zaštitu bilja upotreba ispravnih uređaja je važna komponenta za održivu upotrebu pesticida. U tu svrhu vršen je monitoring uređaja i pregledano je 10 uređaja na više lokaliteta. Pored propisanih obaveza koje vlasnici moraju da ispune, na terenu im je ukazano i na najčešće greške. Na terenu je vršen popis osnovnih podataka o priključnim traktorskim prskalicama, atomizeru. Pored popisa sproveden je pregled stanja kompletne priključne traktorske prskalice. Pregled je obuhvatio vizuelnu kontrolu kritičnih djelova atomizera, a to su: funkcionalnost i stanje dizni (rasprskivača), funkcionalnost ventilatora, postojanje i funkcionalnost manometra za regulaciju pritiska, funkcionalnost pumpe za vodu, stanje rezervoara za vodu tj. stepen čistoće i oštećenja, kao i kontrolu nepredviđenih gubitaka vode (pukotine, gumice na odvodu rezervoara za višak vode itd). Prilikom obilaska terena, u toku sezone prskanja zabilježene su improvizacije proizvođača. Ovakve improvizovane prskalice ne smiju biti u upotrebi, prvenstveno zbog bezbjednosnih razloga kao i zbog nekontrolisane aplikacije. U okviru Programa post-registracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja odrađeno je uzorkovanje 14 sredstava za zaštitu bilja i njihova laboratorijska ispitivanja. Sva ispitivana sredstva za zaštitu bilja odgovarala su propisanim uslovima (sadržaj i količina aktivne supstance). Uzorkovana su registrovana sredstva za zaštitu bilja i odrađena laboratorijska ispitivanja u skladu sa objavljenim programom postregistracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja. Sva ispitivana sredstva za zaštitu bilja odgovarala su propisanim uslovima (sadržaj i količina aktivne supstance). U okviru Post-registracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja – rezistentnost, u cilju ispitivanja osjetljivosti izolata prouzrokovaca sive truleži jagode (*Botrytis cinerea*) obavljeno je testiranje 12 izolata sa jagode. Izolati su uzeti od različitih poljoprivrednih proizvođača sa područja Podgorice, Danilovgrada, Nikšića, Bijelog Polja. Osjetljivost izolata testirana je prema sljedećim aktivnim materijama: fenheksamid, ciprodinil, fludioksonil, piraklostrobin i boskalid. Ove aktivne materije su izabrane zbog toga što poljoprivredni proizvođači najviše za suzbijanje prouzrokovaca sive truleži (*Botrytis cinerea*) koriste sljedeće fungicide: Teldor (aktivna materija fenheksamid), Switch (ciprodinil + fludioksonil) i Signum (piraklostrobin + boskalid). Analiza izolata je obavljena u fitopatološkoj laboratoriji Biotehničkog fakulteta. Nakon izolacije gljive *B. cinerea* ona je izlagana različitim koncentracijama fungicida (0,05%, 0,1%, 0,15% i 0,2%) koji su inkorporirani u hranljivu podlogu krompir dekstrozni agar (KDA). Uticaj fungicida je upoređen sa kontrolom u kojoj nije bilo fungicida i ona je označena sa 0%. Analizom dobijenih rezultata nije utvrđena pojava rezistentnosti ni kod jednog ispitivanog rezultata. U sklopu monitoringa održive upotrebe pesticida, korisnici sredstava za zaštitu bilja na obukama su upoznati sa pravilima: transporta, skladištenja, pripreme za upotrebu, upotrebe, vođenja evidencija, pa i rezidua pesticida kroz primjenu kontrolne liste. Takođe, tokom 2019. urađen je Program za integralnu zaštitu maline. Program zaštite voća sa monitoringom rezidua pesticida i pilot istraživanje za uspostavljanje sistema prognoziranja pojave štetnih organizama realizovan je u 2019. godini na onim biljnim vrstama koje su u prethodnoj godini identifikovane kao rizične sa aspekta prisustva štetnih organizama bilja, kao i tretiranja koja se sprovode radi njihovog uništavanja ili suzbijanja. Rađeno je na aplikaciji Agrolijek koja je namijenjena svim poljoprivrednicima kojima je neophodno da u što kraćem roku ostvare kontakt sa ekspertom kako bi utvrdili uzrok bolesti biljaka i dobili savjet kako da bolest adekvatno suzbiju. Program zaštite povrtarskih kultura sa monitoringom rezidua pesticida i pilot istraživanje za uspostavljanje sistema prognoziranja pojave štetnih organizama vršen je nad zasadima krompira, mahunarki, krastavca sa posebnim akcentom na lisnato povrće, da bi se ukazalo na pravilnu upotrebu sredstava za upotrebu bilja, a naročito da ne bi došlo do pojave rezidua pesticida u hrani biljnog porijekla. U cilju pravilnog zbrinjavanja ambalaže koja se nakon iskorišćavanja pesticida tretira kao opasan otpad, u toku obuka, polaznici su obučeni da takvu ambalažu pretvaraju u neopasan otpad i odlažu je u posebne kontejnere. Izvršena je nabavka novih 100 kontejnera za obučene korisnike koji imaju proizvodne površine preko 1ha i izvršena podjela kontejnera na kojima su nalijepljena uputstva za upravljanje ambalažom nakon utroška sredstava za zaštitu bilja. U sklopu obuka korisnici su upoznati sa propisima kojima je uređena oblast zaštite životne sredine, od upotrebe pesticida. Vršena su ispitivanja vode i zemljišta u blizini tretiranih površina (palme). Rađena su ispitivanja na lokacijama gdje su u prethodnom periodu uzorci zemljišta nakon ispitivanja imali pozitivne rezultate. U sklopu monitoringa karakteristika sredstava za ishranu bilja izvršeno je 13 ispitivanja uzoraka sredstava za zaštitu bilja. Kao dopuna inspekcijiskog nadzora u oblasti kontrole sadržaja radionukleoida u uzorcima mineralnih đubriva iz uvoza, na uzetim uzorcima pored ispitivanja fizičko-hemijskih osobina odrađeno je i ispitivanje na radioaktivnost.

Aktivnost 2.8. Redovno izještavanje o upravljanju hemikalijama	Godišnji izvještaj o upravljanju hemikalijama; Godišnji izvještaj o sprovođenju Strategije;	AZPŽS; MORT	Kontinuirano	REALIZOVANO			0.00€	0.00€	Redovna aktivnost	
--	---	-------------	--------------	-------------	--	--	-------	-------	-------------------	--

Indikator učinka 2: Dostupnost informacija preko Help deska poboljšana

Polazna vrijednost: Informacije sa help deska dostupne na zahtjev korisnika upućen e-mailom ili telefonom	Prelazna vrijednost: Hedesk podsekcija na sajtu AZPŽS https://epa.org.me/odjeljenje-za-upravljanje-hemikalijama/	Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta	Ciljna vrijednost: help desk web stranica sa informacijama, uputstvima i odgovorima na česta pitanja dostupna na web sajtu AZPŽS
---	---	---	--

Aktivnost	Indikator rezultata	odgovor na institucij a	Datum početka sprovođenja	Status realizacije	Planiran i datum završetka	Novi rok za realizaciju (s obrazloženjem)	Planirana sredstva	Realizovana sredstva	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
Aktivnost 2.1. Razvoj nacionalnog help deska	- Broj pruženih odgovora u kontinuiranom porastu za 20% godišnje - Relevantne informacije dostupne na web stranici help deska	AZPŽS	Kontinuirano	REALIZOVANO			Redovna aktivnost (0.00 €) (za redovan rad nadležnih organa) i IPA (€10.000 za razvoj vještina zaposlenih)	0.00€	Budžet i IPA	Dodatno raditi na postizanju funkcionalnosti helpdeska Izraditi web stranicu na internet stranici AZPŽS

CILJ 3 Jačanje administrativnih kapaciteta za efikasno vršenje nadležnosti u oblasti hemikalija

Indikator učinka 1: Povećan broj zaposlenih na poslovima upravljanja hemikalijama

Polazna vrijednost: MORT 1, AZPŽS 3		Prelazna vrijednost: MORT 1, AZPŽS 2		Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta			Ciljna vrijednost: MORT 4, AZPŽS 7			
Aktivnost	Indikator rezultata	odgovorna institucija	Datum početka sprovođenja	Status realizacije	Planirani datum završetka	Novi rok za realizaciju (s obrazloženjem)	Planirana sredstva	Realizovana sredstva	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
Aktivnost 3.1. Jačanje administrativnih kapaciteta za sprovođenje pravne tekovine EU	Povećanje broja zaposlenih	MORT, AZPŽS, UIP	Kontinuirano	U TOKU ¹⁰					Aktivnost pokrivena iz budžeta	MORT i AZPŽS treba da na poslovima upravljanja hemikalijama angažuju dovoljno osoba s odgovarajućim tehničkim znanjem.
Indikator učinka 2: Službenici nadležnih organa i eksterni stručnjaci iz naučno-istraživačkih ustanova obučeni za poslove koji uključuju procjenu rizika od hemikalija i biocidnih proizvoda										
Polazna vrijednost: nema osoblja/stručnjaka sa specifičnim obukama u pogledu procjene rizika		Prelazna vrijednost: službenici MORT (2), AZPŽS (2), UIP (4), IJZ (2), CETI (2), UBHVFP (2) obučavani tokom 2019.		Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta			Ciljna vrijednost: 15 učesnika iz Crne Gore pohađalo obuke u pogledu procjene rizika, rok: 2021.			
Aktivnost	Indikator rezultata	odgovorna institucija	Datum početka sprovođenja	Status realizacije	Planirani datum završetka	Novi rok za realizaciju (s obrazloženjem)	Planirana sredstva	Realizovana sredstva	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
Aktivnost 3.3. Edukacija o procjeni opasnosti	Broj učesnika ≥30-trodnevna obuka	MORT, AZPŽS, CETI, IJZ, UCG, UIP, UBHVFP	Kontinuirano	REALIZOVANO			30.000€	0.00€ ¹¹	IPA ili TAIEEX	Nastaviti sa dodatnim obukama

¹⁰ Novom sistematizacijom UIP predviđeno je zapošljavanje još 5 inspektora u ekološkoj inspekciji, za sve oblasti.

¹¹ Nije bilo izdvajanja budžetskih sredstava, sredstva obezbijedio TAIEEX.

hemikalija (CLP) i komunikaciji opasnosti putem etikete i SDS										
Aktivnost 3.4. Edukacije o procjeni rizika od hemikalija i biocidnih proizvoda	Broj učesnika ≥15—višednevna obuka sa nekoliko modula	MORT, AZPŽS, CETI, IJZ, UCG	Kontinuirano	REALIZOVANO			80.000€	0.00€ ¹²	U okviru projekta Jačanje kapaciteta za ubrzanje procesa pregovaranja sa EU, koji je finansiral o Ministarstvo vanjskih poslova Norveške, a sprovodio UNDP u Crnoj Gori u saradnji sa Kancelarijom za evropske integracije	Nastaviti sa dodatnim obukama
CILJ 4. Poboljšanje dostupnosti informacija o hemikalijama i podizanje javne svijesti										
Indikator učinka 1: Podaci o hemikalijama dostupni na internet portalu EIS										
Polazna vrijednost Nema podataka o hemikalijama u EIS	Prelazna vrijednost: Infomacija o stanju životne sredine čiji je sastavni dio Praćenje			Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta			Ciljna vrijednost: podsekcija o hemikalijama uključena u EIS			

¹² Nije bilo izdvajanja budžetskih sredstava, sredstva obezbijedena kroz projekta.

		hemikalija je objavljena na sajtu AZPŽS								
Aktivnost	Indikator rezultata	odgovorna institucija	Datum početka sprovođenja	Status realizacije	Planirani datum završetka	Novi rok za realizaciju (s obrazloženjem)	Planirana sredstva	Realizovana sredstva	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
Prikupljanje i objavljivanje podataka o hemikalijama	Informacija o stanju životne sredine sa podacima o upravljanju hemikalijama	AZPŽS	Kontinuirano	REALIZOVANO			0.00€	0.00€	Aktivnost pokrivena iz budžeta u sklopu Programa monitoringa životne sredine	
Indikator učinka 2: Aktivnosti na podizanju javne svijesti o hemikalijama sprovedene uz učešće NVO i udruženja potrošača										
Polazna vrijednost: nema NVO i udruženja potrošača čije su aktivnosti usmjerene na podizanje javne svijesti o hemikalijama		Prelazna vrijednost: Odobrena Sektorska analiza za utvrđivanje predloga prioritetnih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz Budžeta Crne Gore u 2020.			Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta			Ciljna vrijednost: najmanje 1 NVO i 1 udruženje potrošača uključeno u aktivnosti usmjerene na podizanje javne svijesti o hemikalijama		
Aktivnost	Indikator rezultata	odgovorna institucija	Datum početka sprovođenja	Status realizacije	Planirani datum završetka	Novi rok za realizaciju (s obrazloženjem)	Planirana sredstva	Realizovana sredstva	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
Aktivnost 4.2. Podizanje svijesti o hemikalijama i načinima za minimizaciju njihovih štetnih	Brošure, lifleti i sl. izrađeni i distribuirani	AZPŽS	Kontinuirano	REALIZOVANO			30.000€	0.00€	Aktivnost pokrivena iz budžeta	Nastaviti sa podizanjem svijesti javnosti.

efekata po zdravlje ljudi i životnu sredinu										
CILJ 5. Unapređenje mjera zaštite i pripremljenosti za slučajeve trovanja i hemijskih udesa										
Indikator učinka 1: Uspostavljen Centar za kontrolu trovanja										
Polazna vrijednost nema ustanove koja obavlja poslove Centra za kontrolu trovanja u Crnoj Gori	Prelazna vrijednost: procjena kapaciteta i izrada elaborata za uspostavljanje Centra za kontrolu trovanja, započeta.			Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta			Ciljna vrijednost: Centar za kontrolu trovanja uspostavljen u okviru jedne od zdravstvenih ustanova u CG, sprovedene dodatne obuke postojećeg kadra i potrebne specijalizacije, kao i nabavka opreme kako bi navedeni centar funkcionisao kao zasebna cjelina			
Aktivnost	Indikator rezultata	odgovorna institucija	Datum početka sprovođenja	Status realizacije	Planirani datum završetka	Novi rok za realizaciju (s obrazloženjem)	Planirana sredstva	Realizovana sredstva	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
Uspostavljanje Centra za kontrolu trovanja	Centar uspostavljen kao zasebna cjelina u sklopu KCCG i operativan	MZ		NEREALIZOVANO	2020	2024	Ista nijesu procijenjena	0.00€	Sredstva obezbijediti iz IPA ili TAİEX (iznos za pojedinačne aktivnosti definisati u okviru izrade predloga projekta)	Na osnovu izvještaja SZO, MZ će pripremiti predlog projekta u skladu sa Uputstvom za kontrolu trovanja koje je u okviru Internacionalnog programa za hemijsku bezbjednost izradila SZO
Aktivnost 5.3. Dalje jačanje pripremljenost	Održane obuke i terenske vježbe ¹³	MUP	Kontinuirano	REALIZOVANO			10.000€	0.00€	Aktivnost pokrivena iz budžeta	

¹³ Održana je regionalna konferencijska vježba „TTX (Tabletop Exercises) Balkan“ u okviru Projekta P57 „Jačanje forenzičkih kapaciteta u regionu jugoistočne i istočne Evrope za pregled lica mjesta u istrazi HBRN (hemijskog, biološkog, radiološkog i nuklearnog) incidenata“, koji implementira Uprava policije-Forenzički centar, vezano za istrage u slučaju hemijskih udesa u prostorijama Forenzičkog centra u Danilovgradu. Cilj vježbe je bio jačanje forenzičkih kapaciteta u slučaju hemijskog udesa. Na vježbi su učestvovali predstavnici Forenzičkog centra, Direktorta za vanredne situacije – MUPa, Vojske Crne Gore,

i za reagovanje u slučaju hemijskog udesa										
CILJ 6. Unaprijeđenje tehnologija u industrijskim postrojenjima i rješavanje pitanja industrijskog otpada i zastarjelih hemikalija										
Indikator učinka 1: Trajno zbrinjavanje otpada koji sadrži PCB										
Polazna vrijednost: oko 700 tona opreme i otpada koji sadrži PCB se nalazi u CG		Prelazna vrijednost: Identifikovano je ukupno 660 t PCB ulja, opreme i otpada, 2019 izvezeno je 248 t		Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta			Ciljna vrijednost: identifikovane količine otpada koji sadrži PCB izvezene iz CG radi trajnog zbrinjavanja			
Aktivnost	Indikator rezultata	odgovorna institucija	Datum početka sprovođenja	Status realizacije	Planirani datum završetka	Novi rok za realizaciju (s obrazloženjem)	Planirana sredstva	Realizovana sredstva	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
Aktivnost 6.1. Primjena mjera za smanjenje emisija opasnih hemikalija na izvoru uz uvođenje najboljih dostupnih tehnika (BAT)	Broj izdatih integrisanih dozvola ¹⁴	AZPŽS	kontinuirano	REALIZOVANO			0.00€	0.00€	Redovna aktivnost	
Aktivnost 6.2. Stvaranje uslova za izbacivanje iz upotrebe ili	Projekat "Sveobuhvatno ekološki prihvatljivo upravljanje	MORT; AZPŽS	2017	U TOKU	2021		482,100\$	433,271\$	GEF	

Službe zaštite i spašavanja Glavnog grada Podgorica i predstavnici Tužilaštva. Vježba je istovremeno održana i u zemljama regiona Srbije, Bosni i Hercegovini, Sjevernoj Makedoniji i Albaniji koje su i korisnice projekta P57. Tokom 2019. multisektorska radna grupa za HBRN izradila je Plan za procjenu kapaciteta za pripremljenost i odgovor u slučaju namjerno izazvanih hemijskih i bioloških rizika po smjernicama SZO.

¹⁴ U aprilu 2019. AZPŽS izdala je Integrisanu dozvolu operateru „Toscelik Alloyed Engineering Steel d.o.o.“ Nikšić, za rad postrojenja Čeličane, Kovačnice i Energane. Dozvolom je, između ostalog, definisano da pri izradi procjene usaglašenosti procesa i aktivnosti prema najbolje dostupnim tehnikama, operater se mora koristiti referentnim dokumentima: NDT -Zaključci za proizvodnju željeza i čelika, kojima su definisane su i mjere: Spriječavanje emisija žive u vazduh - Izbjegavanje sirovina i pomoćnih sirovina koje sadrže živu (zahtjevano vrijednosti < 0,05 mg/Nm³); Smanjenje emisija polihlorovanih dibenzodiodksina/furana i polihlorovanih bifenila - Izbjegavanje sirovina koje sadrže PCDD/F i PCB; Brzo hlađenje prašine (zahtjevano vrijednosti < 0,1 ng I-TEQ/Nm³).

dekontaminacij u opreme koja sadrži PCB i trajno zbrinjavanje otpada koji sadrži PCB	otpadom koji sadrži polihlorovane bifenile (PCB) u Crnoj Gori” sproveden - verifikacija-izvještaj						10,000	9,995	UNDP	
Aktivnost 6.3. Izrada programa za rješavanje pitanja industrijskog otpada	Projekat “Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje” sproveden u dijelu koji se odnosi na izradu programa upravljanja industrijskim otpadom ¹⁵	MORT/AZPŽS	2022	U TOKU	2022		6,896,885.88€	6,896,684.93€	Kredit Svjetske banke	
								200.95€	Budžet AZPŽS	

CILJ 7. Unaprijeđenje međunarodne i regionalne saradnje i sprovođenje relevantnih konvencija

Indikator učinka 1: Zakon o ratifikaciji Minamata konvencije usvojen

Polazna vrijednost: Minamatska konvencija potpisana 2014.	Prelazna vrijednost: U 2019. je ratifikovana Minamatska konvencija	Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta	Ciljna vrijednost: Donesen Zakon o ratifikaciji Minamatske konvencije i implementacija navedene konvencije
---	--	---	--

¹⁵ Ugovor o kreditu za realizaciju projekta Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje potpisan je 2014. sa Međunarodnom bankom za obnovu i razvoj (IBRD). Vrijednost kredita je €50 miliona. Projekat ima 2 cilja: Remedijacija lokacija na kojima se nalaze deponije opasnog industrijskog otpada, i to: Kombinat Aluminijuma Podgorica (Bazeni crvenog mulja i deponija čvrstog otpada), Jadransko brodogradilište Bijela (grit i kontaminirano zemljište), Termoelektrana Pljevlja (deponija pepela i šljake Maljevac) i Rudnik „Šuplja stijena“ (Flotaciono jalovište Gradac); i Podrška za izgradnju sistema za upravljanje budućim opasnim otpadom na nacionalnom nivou.

Jadransko brodogradilište Bijela- U dosadašnjoj realizaciji projekta, Izvođač radova je izvršio pripreme radove na lokaciji, pribavio dio potrebne dokumentacije (saglasnosti, dozvole), i u martu 2019. godine započeo sa izvozom opasnog otpada – grita. Do avgusta 2019. godine, kada je isplovio poslednji brod, na deponiju u Kraljevini Španiji je izvezeno 38.488 tona opasnog grita.

Flotaciono jalovište Gradac (Rudnik „Šuplja stijena”)- Nakon sprovedenih Međunarodnih tendera, tokom 2019. godine potpisani su Ugovori sa Izvođačem radova i revidentom, izrađen je Glavni projekat i ostala dokumentacija. Tokom 2019. realizovano je sljedeće: Građevinska dozvola za rekonstrukciju - izmještanje dalekovoda DV 35kV Gradac – Šula je izdata od strane Sekretarijata za uređenje prostora Opštine Pljevlja; Pripremni radovi su prijavljeni Direkciji za inspeksijske poslove i licenciranje; Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu, odobren je od strane Agencije za zaštitu prirode i životne sredine; Građevinska dozvola za izvođenje radova izdata je od strane MORTa; Građevinski dnevnik otvoren je 22.11.2019.

Deponija pepela i šljake Maljevac (Termoelektrana Pljevlja)- EPCG je podnijela zahtjev za Izdavanje građevinske dozvole MORT-u, i ista je izdata u aprilu 2019. godine, za radove koji se odnose na remedijaciju kasete II deponije pepela i šljake “Maljevac”. Nakon sprovedenih Međunarodnih tendera potpisani su Ugovori sa stručnim nadzorom i Izvođačem radova. Građevinski dnevnik je otvoren u septembru 2019. godine, čime su zvanično otpočeli radovi na remedijaciji lokacije deponije pepela i šljake “Maljevac”.

Kombinat aluminijuma Podgorica -KAP (Deponija čvrstog otpada i bazeni crvenog mulja)- Potpisani su Ugovori sa konsultantom za izradu Idejnog i Glavnog projekta remedijacije, za sprovođenje revizije projekta geoloških istraživanja, nadzora nad geološkim istraživanjima i revizije elaborata geoloških istraživanja, kao i za realizaciju projektnog zadatka tehničke kontrole (revizije) Glavnog projekta remedijacije.

Aktivnost	Indikator rezultata	Odgovorna institucija	Datum početka i sprovođenja	Status realizacije	Planirani datum završetka	Novi rok za realizaciju (s obrazloženjem)	Planirana sredstva	Realizovana sredstva	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
Aktivnost 7.1. Jačanje regionalne i međunarodne saradnje	Razmjena iskustava u funkcionisanju sistema upravljanja uspostavljena sa EU i zemljama kandidatima u okruženju. U toku 2019. popunjeno je 13 Upitnika prema međunarodnim Konvencijama i Sporazumima ¹⁶ .	MORT		REALIZOVANO			0.00€	0.00€	Redovna aktivnost	Nastaviti sa jačanjem regionalne i međunarodne saradnje
Aktivnost 7.2.Sprovođenje obaveza u skladu sa međunarodnim ugovorima	•Redovni izvještaji o sprovođenju konvencija •Usvojen Revidovani NIP ¹⁷	MORT		REALIZOVANO			0.00€	0.00€	Redovna aktivnost	Sprovođenje obaveza u skladu sa međunarodnim ugovorima
Aktivnost 7.3.Ratifikacija Minamatske	Donesen Zakon o ratifikaciji	MORT	2019	REALIZOVANO			0.00€	0.00€	Redovna aktivnost	Sprovođenje Minamatske

¹⁶ Upitnik za potrebe izvještavanja u skladu sa članom 21 Minamatske konvencije o živi; Upitnik o upotrebi polibromovanih difenil etara u Crnoj Gori, a u skladu sa Stokholmskom konvencijom; Upitnik „Obrasci o obavljanju o izvozu“ koji su dostavljeni Sekretarijatu Roterdamske konvencije, a vezano za stavljanje u promet određenih hemikalija; Upitnik o izgradnji kapaciteta za uspostavljanje složenog upravljanja podacima o životnoj sredini i za razvoj GIS baze podataka sa softverom otvorenog koda („Capacity building to set up a complex management of environmental data and to develop GIS database with open source software“); Upitnik za samoprocjenu u oblasti hemijskih događaja, za potrebe Zajedničke eksterne evaluacije Svjetske zdravstvene organizacije; Upitnik specijalnog izvjestioca o obavezama vezanim za ljudska prava koje se odnose na uživanje sigurne, čiste, održive životne sredine; Upitnik na zahtjev Centra za izvršnost Evropske komisije, u cilju odobravanja projekata od strane navedenog Centra; Upitnik u vezi sa primjenom rezolucije Generalne skupštine UN 71/220 „Mjere saradnje za procjenu i povećanje svijesti o ekološkim efektima vezanim za otpad koji potiče od hemijske municije bačene u more“; Upitnik dostavljen od strane Evropske agencije za hemikalije u cilju definisanja daljih prioriteta i potreba; Upitnik dostavljen od Guta Asocijacije (Association of Environmental Lawyers of Central and Eastern Europe and Newly Independent States) vezano za aktivnosti koje se odnose na uspostavljanje registra zagađivača;

¹⁷ Završen je projekat „Revizija Nacionalnog plana implementacije Stokholmske konvencije o dugotrajnim organskim supstancama“ i kao jedan od glavnih rezultata projekta jeste izrada Nacrta Nacionalnog plana za implementaciju Stokholmske konvencije (NIP), koji je ažuriran u skladu sa članom 7 Stokholmske konvencije. Nacionalni plan za implementaciju Stokholmske konvencije, s Akcionim planom za period 2019-2023 usvojen je od strane Vlade u julu 2019, a u septembru iste godine je dostavljen Sekretarijatu Stokholmske konvencije.

konvencije o živi										konvencije u Crnoj Gori.
----------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	-----------------------------

PREPORUKE ZA NAREDNE FAZE SPROVOĐENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA

Nacionalni help desk je uspostavljen i u budućem periodu je neophodno dodatno obučiti službenike koji rade na help desku za ove specifične poslove, kako u pogledu potrebnih znanja koji se tiču tumačenja odredbi relevantnih propisa, ali i u vještinama komunikacije, za šta se preporučuje edukacija u okviru EU tehničke pomoći (IPA) i/ili razmjena iskustava sa kolegama iz drugih sličnih službi u okviru sastanaka Help Net mreže, u kojoj je Crna Gora, kao zemlja kandidat, dobila status posmatrača u avgustu 2018.

Takođe, AZPŽS mora dodatno raditi na postizanju funkcionalnosti helpdesk-a kroz izradu informativnih materijala, organizovanje okruglih stolova, itd. U cilju adekvatne dostupnosti javnosti svih aktivnosti koje realizuje nacionalna helpdesk služba, AZPŽS će obezbijediti uslove za objavljivanje svih relevantnih uputstava i materijala u elektronskom obliku na svojoj internet stranici, kako bi isti bili direktno dostupni korisnicima.

Kao što je već naglašeno u prošlogodišnjim Izvještajima o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije upravljanja hemikalijama, neophodno je uspostavljanje elektronskog Registra hemikalija, radi adekvatnog čuvanja i adekvatne statističke obrade podataka o hemikalijama na tržištu Crne Gore. Planirano je da se ova aktivnost sprovede u okviru relevantnog IPA projekta, a sve u cilju da elektronski Registar hemikalija postane operativan do kraja 2021.

Kako pri sprovođenju inspekcijskog nadzora nad primjenom propisa u skladu sa Zakonom o biocidnim proizvodima, fitosanitarna i veterinarska inspekcija imaju nadležnosti u skladu sa članovima 50, 52. i 53, i kako se pri sprovođenju Zakona javljaju poteškoće koje bi trebalo otkloniti od usklađivanja sa integrisanom carinskom tarifom Crne Gore (TARICG), za sprovođenje adekvatnog nadzora u budućem periodu je potrebno donošenje dodatnih procedura za vršenje pregleda, cijene koštanja pregleda i dr. Navedeno je planirano u saradnji sa TAIEK kroz organizovanje ekspertske misije za koju će aplicirati MORT.

Centar za kontrolu trovanja treba da bude centralna tačka za prijem i objedinjavanje informacija o trovanjima i hemikalijama kao potencijalnim uzročnicima trovanja, koja bi medicinskom osoblju, ali i građanima bila na raspolaganju za relevantne informacije o reagovanju u slučaju trovanja, adekvatnom tretmanu i antidotima. Kako je planirano da se, uz ekspertsku pomoć SZO, u toku 2020. uradi procjena kapaciteta i elaborat za uspostavljanje Centra za kontrolu trovanja u skladu sa potrebama Crne Gore, na osnovu izvještaja SZO, MZ će pripremiti predlog projekta u skladu sa Uputstvom za kontrolu trovanja koje je u okviru Internacionalnog programa za hemijsku bezbjednost izradila ZSO.

U narednom periodu MUP je planirao ažuriranje Nacionalnog plana zaštite i spašavanja za hemijske rizike, kao i uspostavljanje Nacionalnog trening centra za zaštitu i spašavanje i realizaciju Programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja pripadnika operativnih jedinica zaštite i spašavanja.

Jedna od ključnih mjera koja se, takođe, odnosi na izgradnju kapaciteta AZPŽS odnosi se na povećanje broja zaposlenih i razvoj kapaciteta za implementaciju propisa kojima su uređene hemikalije i biocidni proizvodi. Pored povećanja broja zaposlenih, treba uspostaviti i mrežu stručnjaka u ovoj oblasti, koji bi kasnije kroz dodatne obuke nadogradili znanja. S tim u vezi, pristupilo se izradi Memoranduma o saradnji između AZPŽS i naučno stručnih institucija, a sa čijom će se implementacijom započeti u budućem periodu.